A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2004. szeptember 7. *

A C-1/03. sz. ügyben,

a Bírósághoz az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában,

amelyet a Cour d'appel de Bruxelles (Belgium) a Bírósághoz 2003. január 3-án érkezett 2002. december 3-i végzésével terjesztett elő az előtte

Paul Van de Walle,

Daniel Laurent,

Thierry Mersch

és

* Az eljárás nyelve: francia.

a **Texaco Belgium SA**

ellen,

a **Région de Bruxelles-Capitale**

részvételével folyamatban lévő büntetőeljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: C. W. A. Timmermans tanácselnök, J.-P. Puissochet (előadó), R. Schintgen, F. Macken és N. Colneric bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,
hivatalvezető: R. Grass,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

— P. Van de Walle, D. Laurent és a Texaco Belgium SA képviseletében M. Mahieu ügyvéd,

— T. Mersch képviseletében O. Klees ügyvéd,

— a Région de Bruxelles-Capitale képviseletében E. Gillet, L. Levi és P. Boucquey ügyvédek,

— az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében F. Simonetti és M. Konstantinidis, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2004. január 29-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az 1991. március 18-i 91/156/EGK tanácsi irányelvvel (HL L 78., 32. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 3. o.) módosított, a hulladékokról szóló, 1975. július 15-i 75/442/EGK tanácsi irányelv (HL L 194., 39. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 23. o.; a továbbiakban: 75/442 irányelv) 1. cikke a), b) és c) pontjának értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet P. Van de Walle, D. Laurent és T. Mersch, a Texaco Belgium SA (a továbbiakban: Texaco) vezetői, valamint a Texaco (a továbbiakban együttesen: Van de Walle és társai) bűnösségének megállapítására irányuló, az említett társaság nevében működtetett benzinkútból véletlenszerűen kiszivárgott szénhidrogének miatt indított, hulladék elhagyásának vétségével kapcsolatos büntetőeljárásban terjesztették elő.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

3 A 75/442 irányelv 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában:

a) »hulladék«: az I. mellékletben felsorolt kategóriák bármelyikébe tartozó olyan anyag vagy tárgy, amelytől birtokosa megválik, megválni szándékozik, vagy megválni köteles;

[...]

b) »termelő«: akinek a tevékenysége során hulladék keletkezik (»eredeti előállító«) és/vagy bárki, aki előkészítő feldolgozási folyamatot, keverést vagy egyéb olyan műveletet végez, ami ezen hulladék jellegében vagy összetételében változást eredményez;

c) »birtokos«: a hulladék termelője, vagy az a természetes vagy jogi személy, akinek a hulladék a birtokában van;

[...]".

4 A 75/442 irányelv „Hulladékkategóriák" című I. melléklete Q 4 pontjában felsorolja a „[k]iömlött, veszendőbe ment vagy egyéb kárt szenvedett anyagok[at], beleértve bármely, baleset következményeként szennyeződött anyagot, berendezést stb."; Q 7 pontjában a „[t]ovábbi használatra alkalmatlanná vált anyagok[at] (pl. szennyeződött savak, oldószerek, kimerült edzősók stb.)"; Q 14 pontjában az „[o]lyan termékek[et], amelyeket birtokosuk tovább nem használ (pl. mezőgazdasági, háztartási, irodai, kereskedelmi és bolti hulladékok stb.)" és Q 15 pontjában a „[t]alajtisztítás eredményeként keletkező szennyezett anyagok[at] vagy termékek [et]".

5 A 75/442 irányelv 4. cikkének második bekezdése szerint: „A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket azért is, hogy megtiltsák a hulladékok ellenőrizetlen elvezetését vagy lerakását, illetve ellenőrizetlen ártalmatlanítását."

6 A 75/442 irányelv 8. cikke előírja, hogy a tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy minden hulladékbirtokos átadja hulladékát egy magán- vagy közületi hulladékgyűjtőnek vagy olyan vállalkozásnak, amelyik hasznosítja vagy ártalmatlanítja a hulladékot, illetve hogy a birtokos maga biztosítsa a hulladék hasznosítását vagy ártalmatlanítását.

7 A 75/442 irányelv 15. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A »szennyező fizet« elvvel összhangban a hulladékártalmatlanítással kapcsolatban felmerülő költségeket az alábbiak viselik:

— a hulladékbirtokos, aki a hulladékot átadja egy hulladékgyűjtőnek vagy a 9. cikk értelmében vett vállalkozásnak

és/vagy

— a termék előző birtokosai vagy gyártója, akitől a hulladék származott."

A nemzeti szabályozás

8 A Région de Bruxelles-Capitale (Brüsszel Főváros Régió) tanácsának a hulladék keletkezésének megelőzéséről és a hulladékgazdálkodásról szóló, 1991. március 7-i

rendelete (*Moniteur belge*, 1991. április 23.; a továbbiakban: 1991. március 7-i rendelet) 2. cikkének 1. pontjában meghatározza, hogy a hulladék „olyan anyag vagy tárgy, amelytől a birtokosa megválik, megválni szándékozik vagy megválni köteles".

9 Az említett rendelet I. melléklete, amely több hulladékkategóriát rendszerez, Q 4 pontjában a „kiömlött, veszendőbe ment vagy egyéb kárt szenvedett anyagok [at], beleértve bármely, baleset következményeként szennyeződött anyagot, berendezést stb.", Q 7 pontjában a „további használatra alkalmatlanná vált anyagok[at]" és Q 12 pontjában a „szennyezett anyagok[at]" említi meg.

10 A fenti rendelet „A hulladékokat veszélyessé tevő alkotóelemek" című III. melléklete tartalmaz egy, a „szénhidrogénekre, valamint a szénhidrogéneknek az — e mellékletben külön nem megnevezett — oxigén-, nitrogén- és kéntartalmú alkotóelemeire" utaló C 51 pontot.

11 Ugyanennek a rendeletnek a 8. cikke úgy rendelkezik:

„Hulladékot közterületen vagy magánterületen a hatáskörrel rendelkező hatóság által ebből a célból engedélyezett helyen kívül vagy a hulladék ártalmatlanítására vonatkozó szabályok megsértésével lerakni tilos."

12 Az 1991. március 7-i rendelet 10. cikke előírja:

„Aki hulladékot termel vagy birtokol, köteles arról gondoskodni, vagy mások igénybevételével azt biztosítani, hogy a hulladékok ártalmatlanítására — ennek a rendeletnek megfelelően — a talajra, a növényzetre, az állatvilágra, a levegőre és a vizekre gyakorolt káros hatások korlátozásával, illetve általánosságban a környezet és az emberi egészség veszélyeztetése nélkül kerüljön sor.

A Région de Bruxelles-Capitale kormányzata gondoskodik arról, hogy a hulladékártalmatlanítással kapcsolatban felmerülő költségeket a hulladékot az ártalmatlanítást végző intézménynek átadó hulladékbirtokos viselje, avagy ennek hiányában az előző birtokosok vagy azon termék gyártója, amelyből a hulladék származik."

13 A rendelet 22. cikke szerint büntetendő az, aki saját vagy más hulladékát a fenti rendelet 8. cikkében foglaltak megsértésével lerakja.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

14 A Région de Bruxelles-Capitale Brüsszelben (Belgium) az avenue du Pont de Luttre 132. szám alatt található épület tulajdonosa. 1993. január 18-án meg kellett szakítani az épület — szociális ellátóközpont kialakítása érdekében kezdett – felújítási munkálatait, mert a pincében szénhidrogénekkel szennyezett víz szivárgását fedezték fel, amely az épületet és a szomszédos — 134. szám alatti – épületet elválasztó falból eredt, ahol abban az időben a Texaco nevében benzinkutat működtettek.

15 A Texaco és a terület tulajdonosa az említett benzinkútra vonatkozóan bérleti szerződést kötött. 1988-tól a benzinkutat „haszonbérleti szerződés" alapján működtették, amelynek értelmében a Texaco a területet, az épületet, felszerelést és a berendezéseket az üzemeltető rendelkezésére bocsátotta. Az üzemeltető a saját számlájára működtette a benzinkutat, de nem volt jogosult arra, hogy a — benzinkutat kőolajtermékekkel ellátó, s egyébiránt a könyvelés és az árukészlet ellenőrzésének jogát magának fenntartó — Texaco előzetes írásbeli engedélye nélkül változtatásokat eszközöljön a területen.

16 Miután a benzinkút hibás tartályaiból származó szénhidrogének szivárgását észlelték, a Texaco úgy ítélte meg, hogy a benzinkút nem működtethető tovább, s úgy döntött, hogy — az üzemeltető súlyos kötelezettségszegésére hivatkozva — 1993. áprilisi hatállyal felmondja a haszonbérleti szerződést. Ezt követően a bérleti szerződést 1993. júniusi hatállyal szüntette meg.

17 A Texaco, jóllehet hangoztatta, hogy nem terheli felelősség, azért hozzálátott a talaj helyreállításához, s kicseréltette a szénhidrogének szivárgását okozó tartályok egy részét. 1994 májusa után már semmilyen tevékenységet sem folytatott a helyszínen. A Région de Bruxelles-Capitale úgy ítélte meg, hogy a helyreállítás nem fejeződött be, s megfinanszírozta azokat a további, helyreállításra irányuló intézkedéseket, amelyeket az ingatlannal kapcsolatos beruházás megvalósításához szükségesnek tartott.

18 Mivel úgy tűnt, hogy a Texaco eljárása megsértette az 1991. március 7-i rendeletben, különösen annak 8., 10. és 22. cikkében foglaltakat, P. Van de Walle, a Texaco ügyvezető igazgatója, valamint D. Laurent és T. Mersch, az említett vállalkozás vezetői, illetve a Texaco mint jogi személy ellen büntetőeljárás indult a Tribunal correctionnel de Bruxelles (brüsszeli büntetőbíróság) előtt. A Région de Bruxelles-

Capitale magánfélként avatkozott be az említett eljárásba. A fenti bíróság 2001. június 20-i ítéletével felmentette a vádlottakat, a Texacóval kapcsolatos indítványt elutasította, és hatásköre hiányát állapította meg a magánfél kérelmét érintően.

19 Ezen ítélettel szemben az ügyészség és a magánfél fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz.

20 Az utóbbi úgy ítélte meg, hogy az 1991. március 7-i rendelet 22. cikke a rendelet 8. cikke szerinti kötelezettségek megszegését, s nem a rendelet 10. cikkében foglalt rendelkezés megsértését szankcionálja. A kérdést előterjesztő bíróság tehát úgy vélte, hogy a 22. cikk alapján csak akkor szabható ki büntetés, ha a vádlottak cselekménye a hulladék 8. cikk szerinti elhagyásának minősül. Rámutatott arra, hogy a benzinkutat ellátó Texaco nem helyezett el hulladékot, és az 1991. március 7-i rendelet 2. cikkének 1. pontja szerint sem a kiszállított benzin, sem a társaság által végzett helyreállítási munkálatok befejezése után a talajban maradt tartályok nem minősülnek hulladéknak, vagyis olyan „anyagnak vagy tárgynak, amelytől birtokosa megválik, megválni szándékozik, vagy megválni köteles".

21 A kérdést előterjesztő bíróság ugyanakkor nem tartja egyértelműnek, hogy a szénhidrogének véletlenszerű kifolyatása által szennyezett altalaj hulladéknak tekinthető-e, s jelezte, hogy kételkedik e minősítésben, hiszen a kérdéses talajt nem termelték ki és nem kezelték. Továbbá rámutatott arra, hogy az elmélet szintjén eltérőek a vélemények arról, hogy a talajt szennyező termékek véletlenszerű kifolyása a hulladék elhagyásának tekinthető-e.

22 Miután a Cour d'appel de Bruxelles rámutatott arra, hogy a „hulladék" meghatározását az 1991. március 7-i rendelet 2. cikkének 1. pontja szó szerint átvette a 75/442 irányelvből, valamint arra, hogy az említett rendeletnek a hulladékkategóriákat megállapító melléklete megismétli a fenti irányelv I. mellékletében foglaltakat, felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) A [...] 74/442 [...] irányelv 1. cikkének a) pontját, amely szerint hulladék »minden olyan anyag vagy tárgy, amelytől birtokosa megválik, megválni szándékozik, vagy a hatályos nemzeti szabályozás szerint megválni köteles«, valamint ugyanezen irányelv 1. cikkének b) és c) pontját, amelyek szerint a hulladék termelője az, »akinek a tevékenysége során hulladék keletkezik (eredeti előállító) és/vagy bárki, aki előkészítő feldolgozást, keverést vagy egyéb olyan műveletet végez, ami ezen hulladék jellegében vagy összetételében változást eredményez«, illetve a birtokos »a hulladék termelője, vagy az a természetes vagy jogi személy, akinek a hulladék a birtokában van«, úgy kell-e értelmezni, hogy azok alkalmazhatóak az olyan, szénhidrogéneket termelő olajtársaságra, amely termékeit eladja az egyik benzinkútját haszonbérleti — az üzemeltetőnek az olajtársasággal való alárendeltségi viszonyát kizáró — szerződés keretében működtető, független üzemeltetőnek, ha az említett szénhidrogének beszivárognak a talajba, és így szennyezik a talajt és a felszín alatti vizeket?

2) Vagy éppen ellenkezőleg: a fenti rendelkezések értelmében csak akkor lehet alkalmazni a hulladék minősítést, ha az ily módon szennyezett talajt kitermelték?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

23 A kérdést előterjesztő bíróság — együttesen elbírálandó két kérdésével — egyrészről arra vár választ, hogy a talajt és a felszín alatti vizeket szennyező, nem szándékosan kifolyatott szénhidrogének a 75/442 irányelv 1. cikkének a) pontja értelmében hulladéknak minősülnek-e, illetve az ilyen módon szennyezett talaj, ha nem termelték ki, ugyanezen rendelkezés értelmében szintén hulladéknak minősül-e; másrészről, hogy — az alapügy körülményei között — a benzinkutat ellátó olajtársaság a fenti irányelv 1. cikkének b) és c) pontja értelmében tekinthető-e az esetleges hulladékok termelőjének vagy birtokosának?

A Bírósághoz benyújtott észrevételek

24 A Région de Bruxelles-Capitale úgy vélte, hogy a Texaco a „hulladékbirtokos" fogalom alá tartozik, mivel ez a társaság volt kezdetben a szénhidrogének birtokosa, ezeket a benzinkút számára kiszállította, szorosan ellenőrizte a benzinkút működtetését, s a szennyezett talaj tisztítása érdekében talajvizet termelt ki onnan.

25 A Région de Bruxelles-Capitale szerint a szénhidrogének csak addig nem minősülnek hulladéknak, amíg a benzinkút valamilyen okból nem válik meg tőlük; ettől kezdve azonban hulladékká válnak, még azon vállalkozás számára is, amely — mint például a Texaco — a szénhidrogéneket előállította és kiszállította.

26 A 75/442 irányelv értelmében hulladékbirtokosnak tekintendő tehát az az olajtársaság, amely hulladékká vált termékeket állított elő és adott el, ha a társaság hozzáférhetett ahhoz a helyhez, ahol ez a hulladék volt, vagy ha jogosult volt arra, hogy ügyfele tevékenységének vezetéséről döntsön, vagy ellenőrizhette azokat a tartályokat, amelyekből a talajt és a felszín alatti vizeket szennyező termékek kiszivárogtak. Még inkább hulladékbirtokos az az olajtársaság, amelyik az említett hulladék egy részével ténylegesen gazdálkodott.

27 Ami az alapügyben szereplő, a benzinkút tartályaiból eltávozó szénhidrogéneket illeti, termelőjük vagy birtokosuk megvált tőlük. Ezekre a szénhidrogénekre, melyek egyébiránt veszélyes hulladékok, különösen a 75/442 irányelv I. mellékletének Q 4 pontja vonatkozik. Az említett irányelv értelmében tehát hulladéknak tekintendők.

28 Az említett szénhidrogének által szennyezett talaj is hulladéknak minősítendő. Ez a fenti melléklet Q 5, Q 12 és Q 13 pontja alapján, valamint az említett anyagok birtokosának azon kötelezettsége alapján állapítható meg, hogy ezektől az anyagoktól meg kell válnia.

29 Ez a kötelezettség többek között a 75/442 irányelv által követett, az emberi egészség és a környezet védelmére irányuló célból ered, mely nem lenne megvalósítható, ha a hulladékbirtokost vagy a hulladéktermelőt nem terhelné az a kötelezettség, hogy a szennyezett talajtól megváljon, illetve a kötelezettsége csak arra korlátozódna, hogy elássa a szennyezett anyagokat.

30 P. Van de Walle és társai szerint a Texacónak a kifogástalan kőolajtermékek feletti tulajdonjoga megszűnt, amint a termékeket eladta a benzinkútnak; ezt a műveletet nem lehet hulladéktermelésnek tekinteni, és a hulladéktól való megválásra irányuló szándékként sem értelmezhető.

31 P. Van de Walle és társai úgy vélik, hogy a közösségi jogalkotó a hulladék olyan meghatározásával, hogy hulladéknak minősül minden olyan anyag, amelytől birtokosa „megválik, megválni szándékozik, vagy megválni köteles", az objektív elemet (vagyis a hulladék jellege és mérgező hatásának foka szerinti besorolását) szubjektív elemmel egészítette ki, s csak azokat az eseteket kívánta szabályozni, amelyekben a birtokos — akár ártalmatlanítás, akár hasznosítás útján — megválik, megválni szándékozik vagy megválni köteles a hulladéktól.

32 Az alapügy sajátossága az, hogy sem a Texacónak, sem a benzinkút üzemeltetőjének nem volt tudomása arról, hogy a tartályokból szénhidrogének távoztak el, és beleivódtak a környező talajba és vizekbe. Ezért nem lehet arról szó, hogy ezektől az anyagoktól megváltak, meg szándékoztak válni, vagy kötelesek lettek volna megválni.

33 Egyébiránt a Texacót csak 1993 januárjában, a szénhidrogének kifolyásának észlelése után szólították fel a terület megtisztítására. Az ezt előíró — önkényes — felszólítást a benzinkút üzemeltetőjének kellett volna címezni; független haszonbérlőként egyedül ő minősül olyan személynek, aki köteles megválni az említett anyagoktól. A Texaco egyébként folyamatosan hangsúlyozta, hogy az általa végzett talajtisztítási munkálatok „semmilyen kötelezettség elismerését" sem jelentik.

34 Ami a hulladék „termelőjének" vagy „birtokosának" közösségi jog szerinti fogalmát illeti, P. Van de Walle és társai arra hivatkoznak, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megfogalmazása és a kérdést előterjesztő bíróság végzésének indokolása arra enged következtetni, hogy a Cour d'appel de Bruxelles álláspontja szerint a Texaco nem a kérdéses hulladék termelője, de nem is a kérdéses hulladék birtokosa, valamint ez a bíróság nem ezekkel a fogalmakkal foglalkozik, hanem csupán azzal, hogy a Bíróság határozza meg a hulladék fogalmát.

35 P. Van de Walle és társai tehát csak másodlagosan — vagyis ha a Bíróság szükségesnek tartja a „birtokos" és a „termelő" fogalmak vizsgálatát — érvelnek azzal, hogy a kifogástalan termékeket a Texaco csupán kiszállította a benzinkútnak, s így semmilyen módon nem járult hozzá a hulladéktermeléshez. Abban az esetben ugyanis, ha a termékeket nem használják fel, akkor az lenne a hulladéktermelő, aki ezeket a termékeket már nem használja, s nem az, aki az utóbbinak előzetesen azokat szállította. Egyedül a benzinkút üzemeltetőjét kell tehát az adott esetben hulladéktermelőnek, továbbá a hulladék birtokosának tekinteni.

36 E tekintetben a benzinkút működtetésére vonatkozó szerződés több rendelkezése, különösen 6. cikkének 10. pontja alapján az állapítható meg, hogy a haszonbérlő — üzemeltetőként és független kereskedőként — teljes felelősséggel tartozott, s hogy egyedül ő volt felelős azokért a károkért, amelyeket a tevékenységével harmadik személyeknek okozott. A fenti szerződés 2. cikke szerint a Texaco a haszonbérlőt „bízta meg" a benzinkút működtetésével. A szerződés 6. cikkének 2. pontja szerint a haszonbérlő kötelessége lett volna, hogy „a (rábízott) berendezéseket (saját) költségén megfelelő állapotban tartsa", s naponta ellenőrizze, hogy a pumpák, illetve más berendezések jól működnek-e, s az üzemeltető köteles lett volna késedelem nélkül értesíteni a Texacót az elvégzendő javításokról. Ugyanezen szerződés 5. cikke szerint az árukészlet „kizárólag a (haszonbérlő) tulajdona", aki ezért „teljes felelősséget" vállal.

37 A Bizottság álláspontja szerint a 75/442 irányelv I. mellékletének Q 4 pontja alapján, mely a „kiömlött, veszendőbe ment vagy egyéb kárt szenvedett anyagokra" vonatkozik, az állapítható meg, hogy a közösségi jogalkotó kifejezetten úgy döntött, hogy az irányelvnek szabályoznia kell azt az esetet, amikor a hulladék birtokosa véletlenszerűen válik meg a hulladéktól. Ez nem összeegyeztethetetlen a fenti irányelv 1. cikkével, mely nem határozza meg, hogy „szándékosan" kell-e „megválni", vagy sem. Az is lehetséges, hogy a birtokos, akárcsak az alapügyben, még csak nem is tud arról, hogy megvált az adott terméktől.

38 Az idézett Q 4 pont megfogalmazása alapján, mely a „bármely, baleset következményeként szennyeződött anyagot, berendezést" is említi, a fentiekhez hasonlóan megállapítható, hogy a 75/442 irányelv a hulladékkal szennyezett anyagot a hulladékkal azonosítja annak biztosítása érdekében, hogy a hulladékot tartalmazó anyagok véletlenszerű kifolyása esetében a birtokos ne rakja le a szennyezett anyagokat és tárgyakat, hanem felelős legyen ártalmatlanításukért.

39 Ugyanakkor a szénhidrogének véletlenszerű kifolyása által szennyezett talaj, amely a vízhez és a levegőhöz hasonlóan a környezet része, nem alkalmas az említett irányelvben előírt hasznosítási és ártalmatlanítási műveletekre, csupán a szennyezés eltávolítására irányuló műveletek tárgya lehet. A hulladék által szennyezett talaj tehát általában nem minősülhet hulladéknak.

40 Eltérő következtetésre juthatunk, ha a szennyezés eltávolítása érdekében a talajt kiemelik. Ebben az esetben a talaj — a kitermelést követően — már nem a környezet része lenne, hanem ingó dolog, amelyet a véletlenszerűen kifolyt, hulladéknak minősülő anyaggal történő keveredés miatt a hulladékkal azonosnak kellene tekinteni.

41 Végső soron azt kell a véletlenszerűen kiömlött szénhidrogének „birtokosának" tekinteni, aki akkor birtokolta ezeket az anyagokat, amikor azokból hulladék lett, következésképpen itt a benzinkút üzemeltetőjét, aki a Texacótól megvásárolta a szénhidrogéneket. A tartályokból történő eltávozással az említett anyagok hulladékká váltak. Bár az olajvállalat volt a szénhidrogének termelője, de csak a kiskereskedő „termelt" — a tevékenysége során — véletlenszerűen hulladékokat.

A Bíróság válasza

42 A 75/442 irányelv 1. cikkének a) pontja meghatározza, hogy hulladék „az I. mellékletben felsorolt kategóriák bármelyikébe tartozó olyan anyag vagy tárgy, amelytől birtokosa megválik, megválni szándékozik [...]". Ezt a meghatározást a fenti melléklet a hulladéknak minősülő anyagok és tárgyak listájával pontosítja és illusztrálja. A melléklet azonban csak iránymutatás jellegű, a hulladékként való minősítés mindenekelőtt a birtokos magatartásán és a „megválni" kifejezés jelentésén alapul (lásd e tekintetben a C-129/96. sz., Inter-Environnement Wallonie-ügyben 1997. december 18-án [EBHT 1997., I-7411. o.] hozott ítélet 26. pontját és a C-9/00. sz., Palin Granit és Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus ügyben 2002. április 18-án [EBHT 2002., I-3533. o.] hozott ítélet 22. pontját).

43 Az a körülmény, hogy a 75/442 irányelv a „[H]ulladékkategóriák" című I. melléklete Q4 pontjában a „[k]iömlött, veszendőbe ment vagy egyéb kárt szenvedett anyagok[at], beleértve bármely baleset következményeként szennyeződött anyagot, berendezést stb." említi, csupán valószínűvé teszi, hogy az ilyen anyagok a hulladék fogalmának hatálya alá tartoznak. Önmagában nem teszi lehetővé a véletlenszerűen kifolyatott, a talajt és a felszín alatti vizeket szennyező szénhidrogének hulladékká minősítését.

44 E körülmények között azt kell megvizsgálni, hogy a szénhidrogének véletlenszerű kifolyatása olyan tevékenység-e, amellyel a birtokos a szénhidrogénektől „megválik".

45 Először is — amint azt a Bíróság kimondta — a „megválni" igét a 75/442 irányelv céljára figyelemmel kell értelmezni, amely a harmadik preambulumbekezdés szerint: az emberi egészségnek és a környezetnek a hulladék gyűjtése, szállítása, kezelése, tárolása és lerakása által okozott káros hatások elleni védelme, valamint az EK 174. cikk (2) bekezdésére figyelemmel, amely szerint a Közösség környezetpolitikájának célja a magas szintű védelem, és ez a politika többek között az elővigyázatosság és a megelőzés elvén alapul. A hulladék fogalmának hatályát meghatározó „megválni" igét tehát nem lehet megszorítóan értelmezni (lásd e tekintetben a C-418/97. és C-419/97. sz., ARCO Chemie Nederland és társai ügyben 2000. június 15-én [EBHT 2000., I-4475. o.] hozott ítélet 36–40. pontját).

46 Továbbá, amennyiben a kérdéses anyag vagy tárgy termelési maradék, vagyis olyan termék, amelyet később önmagában nem kívántak felhasználni, s azt a birtokos előzetes megmunkálás nélkül nem tudja gazdaságosan újrahasznosítani, akkor az anyag vagy tárgy tehernek minősül, amelytől birtokosa „megválik" (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Palin Granit és Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus ítélet 32–37. pontját).

47 Nyilvánvaló, hogy a véletlenszerűen kifolyatott, a talajt és a felszín alatti vizeket szennyező szénhidrogének nem minősíthetők átalakítás nélkül újrahasznosítható termékeknek. Forgalomba hozataluk ugyanis nagyon esetleges, és — még ha elképzelhető is — olyan előzetes műveleteket tesz szükségessé, amelyek nem gazdaságosak a birtokos számára. Ezek a szénhidrogének tehát olyan anyagok, amelyeket a birtokos nem kívánt termelni, és amelyektől a termelési vagy a forgalmazási műveletek során, ha nem is szándékosan, de „megválik".

48 A 75/442 irányelv hatását részben csökkentené, ha a szennyező szénhidrogéneket csupán azért nem lehetne hulladéknak tekinteni, mert véletlenszerűen folytak ki. Ezen irányelv 4. cikke többek között előírja, hogy a tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a hulladék hasznosítása vagy ártalmatlanítása az emberi egészség veszélyeztetése nélkül történjék, valamint úgy, hogy „ne jelentsen kockázatot a vízre, levegőre, talajra, növény- és állatvilágra", továbbá annak biztosítására is, hogy „megtiltsák a hulladékok ellenőrizetlen elvezetését vagy lerakását, illetve ellenőrizetlen ártalmatlanítását". Ugyanezen irányelv 8. cikke szerint a tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy bármely hulladékbirtokos átadja hulladékát egy olyan vállalkozásnak, amely felelős azok hasznosításáért vagy ártalmatlanításáért, vagy biztosítja, hogy a hulladékbirtokos maga végezze el ezeket a műveleteket. Az említett irányelv 15. cikke kijelöli azt a vállalkozást, amely „a szennyező fizet" elvvel összhangban viseli a hulladékártalmatlanítással kapcsolatban felmerülő költségeket.

49 Amennyiben a szennyező szénhidrogéneket csak azért nem tekintenék hulladéknak, mert azokat akaratlanul folyatták ki, birtokosuk — a hulladékok ellenőrizetlen elvezetésének, lerakásának, illetve ártalmatlanításának tilalmával ellentétben — mentesülne azon kötelezettségek alól, amelyeket a 75/442 irányelv alapján a tagállamoknak elő kell írniuk.

50 Mindebből az következik, hogy a véletlenszerűen kifolyatott, a talajt, valamint a felszín alatti vizeket szennyező szénhidrogének birtokosa „megválik" ezektől az anyagoktól, amelyek — következésképpen — a 75/442 irányelv értelmében hulladéknak minősülnek.

51 Egyébiránt rá kell mutatni arra, hogy a veszélyes hulladékokról szóló, 1991. december 12-i 91/689/EGK tanácsi irányelv (HL L 377., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 78. o.) és a veszélyes hulladékok felsorolásának a 91/689 irányelv 1. cikke (4) bekezdésének értelmében történő elkészítéséről szóló, 1994. december 22-i 94/904/EK tanácsi határozat (HL L 356., 14. o.) alkalmazásával a véletlenszerűen kifolyatott szénhidrogének veszélyes hulladéknak tekintendők.

52 A 75/442 irányelv értelmében a szénhidrogének véletlenszerű kifolyatása következtében szennyezett talaj szintén „hulladéknak" minősítendő. Ilyen esetben ugyanis a szénhidrogének nem választhatók el az általuk szennyezett talajtól, és csak úgy hasznosíthatók vagy ártalmatlaníthatók, ha a szennyezés eltávolításához szükséges műveleteket a talajon is elvégzik. Egyedül csak ez az értelmezés garantálja az említett irányelv által kitűzött, a környezetvédelemre, illetve a hulladékelhagyás tilalmára vonatkozó célok követését. Ez az értelmezés teljes összhangban van az irányelv céljával. Az irányelv I. mellékletének fentiekben hivatkozott Q 4 pontja — amint már említésre került — a hulladéknak tekinthető anyagok és tárgyak közé sorol „bármely, [véletlenszerű kifolyatás, elvesztés vagy más baleset következményeként] szennyeződött anyagot, berendezést stb.". A szénhidrogénekkel szennyezett talaj hulladékként történő minősítése tehát éppen attól függ, hogy az, aki ezeket az anyagokat véletlenszerűen kifolyatta, köteles-e megválni ezektől. Az anyagok kifolyatásával érintett területek hasznosítására, védelmére vagy megtisztítására vonatkozó feltételekről szóló nemzeti szabályok alkalmazásából nem vonható le ilyen következtetés.

53 Mivel a szennyezett talaj csak a szénhidrogénekkel történt véletlenszerű szennyezése miatt tekintendő hulladéknak, a hulladékként való minősítés nem függ más műveletek elvégzésétől, amelyek atulajdonost terhelnék, vagy amelyeket a tulajdonos elhatározna. Annak tehát, hogy ezt a talajt nem termelték ki, a hulladékként való minősítést illetően nincs jelentősége.

54 Ami azt a kérdést illeti, hogy vajon az alapügy körülményei között a benzinkutat ellátó olajtársaság az említett irányelv 1. cikkének b) és c) pontja értelmében a hulladékok termelőjének vagy birtokosának tekinthető-e, előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy az EK 234. cikk által meghatározott hatáskörmegosztás keretében a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy a közösségi jogi szabályokat a Bíróság értelmezésének megfelelően az általa elbírálandó konkrét esetben alkalmazza (lásd a C-320/88. sz., Shipping and Forwarding Enterprise Safe-ügyben 1990. február 8-án hozott ítélet [EBHT 1990., I-285. o.] 11. pontját).

55 A 75/442 irányelv 1. cikkének c) pontja úgy rendelkezik, hogy a birtokos „a hulladék termelője, vagy az a természetes vagy jogi személy, akinek a hulladék a birtokában van". Ez az irányelv tehát tágan értelmezi a birtokos fogalmát; nem határozza meg pontosan, hogy a hulladék ártalmatlanításának vagy hasznosításának kötelezettsége általában a hulladék termelőjét vagy pedig birtokosát, azaz a tulajdonost vagy a birtokost terheli-e.

56 A 75/442 irányelv 8. cikke értelmében az említett kötelezettségek, melyek ugyanennek az irányelvnek a 4. cikkébe foglalt, a hulladékok ellenőrizetlen elvezetésére, lerakására, illetve ártalmatlanítására vonatkozó tilalom szükségszerű következményei, „minden hulladékbirtokos[ra]" vonatkoznak.

57 A 75/442 irányelv 15. cikke továbbá előírja, hogy a „szennyező fizet" elvvel összhangban a hulladékártalmatlanítással kapcsolatban felmerülő költségeket a hulladékot az ártalmatlanításért felelős vállalkozásnak átadó hulladékbirtokos és/vagy a termék előző birtokosai viselik, vagy a gyártó, akitől a hulladék származott. Az említett irányelv tehát nem zárja ki, hogy bizonyos esetekben a hulladékártalmatlanítással kapcsolatban felmerülő költségek egy vagy több előző birtokost, vagyis egy vagy több olyan természetes vagy jogi személyt terheljenek, akik nem a hulladék termelői, s nem is a hulladék birtokosai.

58 A jelen ítélet előző három pontjában hivatkozott rendelkezésekből az következik, hogy a 75/442 irányelv megkülönbözteti a hasznosítási vagy ártalmatlanítási műveletek tényleges elvégzését, amelyre az irányelv bármely „hulladékbirtokost" kötelez, legyen az termelő vagy birtokos, az ilyen műveletekkel kapcsolatban felmerülő költségek viselésétől, amelyre az irányelv a „szennyező fizet" elvvel összhangban azokat kötelezi, akiktől a hulladék ered, legyenek azok hulladékbirtokosok vagy a hulladék előző birtokosai vagy a termék gyártója, akitől a hulladék származott.

59 A tartályokból véletlenszerűen kiszivárgott szénhidrogéneket a benzinkút azért vásárolta, hogy fedezze az üzemeltetésével kapcsolatos szükségleteket. Ezek a szénhidrogének tehát a benzinkút üzemeltetőjének birtokában vannak. Ezenkívül a tevékenységével kapcsolatos szükségletei fedezése érdekében az üzemeltető tárolta a szénhidrogéneket, amikor hulladékká váltak; tehát ő az, aki a 75/442 irányelv 1. cikkének b) pontja értelmében a hulladékot „termelte". E körülmények között a benzinkút haszonbérlője, mivel e hulladék birtokosa és termelője is egyszerre, a 75/442 irányelv 1. cikkének c) pontja értelmében a hulladék birtokosának tekintendő.

60 Ugyanakkor, ha az alapügyben — a kizárólag a kérdést előterjesztő bíróság által mérlegelhető körülmények alapján — mégis az derülne ki, hogy a benzinkút tartályainak rossz állapota, valamint a szénhidrogének kiszivárgása a benzinkutat ellátó olajtársaság szerződési kötelezettségeinek megszegésére vagy más olyan viszszaélésekre vezethető vissza, amelyekért ez a vállalkozás felelős, akkor a 75/442 irányelv 1. cikkének b) pontja értelmében megállapítható lenne, hogy az említett olajtársaság tevékenysége során „hulladékot termelt", és ezért e hulladék birtokosának minősül.

61 A fenti megfontolások összességére tekintettel a kérdést előterjesztő bíróságnak azt a választ kell adni, hogy a 75/442 irányelv 1. cikkének a) pontja értelmében a nem szándékosan kifolyatott, a talajt és a felszín alatti vizeket szennyező szénhidrogének hulladéknak minősülnek. Ugyanez érvényes a szénhidrogénekkel szennyezett talajra — még abban az esetben is, ha a talajt nem termelték ki. A 75/442 irányelv 1. cikkének c) pontja értelmében az alapügy körülményei között a benzinkutat ellátó olajtársaság csak akkor tekinthető e hulladékok birtokosának, ha a benzinkút tartályainak hulladékkeletkeztető szivárgása e társaság magatartásának a következménye.

A költségekről

62 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban levő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

Az 1991. március 18-i 91/156/EGK tanácsi irányelvvel módosított, a hulladékokról szóló, 1975. július 15-i 75/442/EGK tanácsi irányelv 1. cikkének a) pontja értelmében a nem szándékosan kifolyatott, a talajt és a felszín alatti vizeket szennyező szénhidrogének hulladéknak minősülnek. Ugyanez érvényes a szénhidrogénekkel szennyezett talajra — még abban az esetben is, ha a talajt nem termelték ki. A 75/442 irányelv 1. cikkének c) pontja értelmében az alapügy körülményei között a benzinkutat ellátó olajtársaság csak akkor tekinthető e hulladékok birtokosának, ha a benzinkút tartályainak hulladékkeletkeztető szivárgása e társaság magatartásának a következménye.

Aláírások